

DOI <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2021-25-1-200-210>

УДК 373.5.035:316.627-053.6:316.45

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-4085-6228>

*Ірина Лаврентьєва,
аспірантка,*

*Інститут проблем виховання НАПН України,
м. Київ*

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-2947-4731>

Олена Хомич,

*кандидат педагогічних наук,
Інститут проблем виховання НАПН України,
м. Київ*

ВИЯВЛЕННЯ РІВНІВ СФОРМОВАНОСТІ НАВИЧОК СОЦІАЛЬНО УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Анотація. *Стаття присвячена виявленню рівнів сформованості навичок соціально успішної особистості.*

У роботі здійснюється огляд наукових праць, в яких висвітлюються питання формування навичок соціально успішної особистості.

Метою статті є аналіз рівня сформованості навичок соціально успішної особистості підлітків. Завданнями зазначеної роботи є узагальнення даних щодо сформованості навичок соціально успішної особистості підлітків.

У процесі дослідження було застосовано теоретичні методи (аналіз, порівняння та узагальнення матеріалів педагогічного дослідження), діагностичні (анкетування, метод незакінчених речень), експериментальні (констатувальний експеримент), статистичні (кількісне та якісне оцінювання та порівняння результатів дослідження).

Обґрунтовано, що формуванню соціально успішної особистості сприятимуть наступні навички: асертивність, оптимізм, самоповага, комунікабельність, кооперація, щедрість.

У роботі з'ясовано, що процес навчання й розвиток навичок соціально успішної особистості є ефективнішим під час групової діяльності. Таким чином, позитивно організована та опосередкована контрольована педагогом групова діяльність може бути ефективним інструментом для розвитку навичок соціально успішної особистості.

Згідно з даними анкетування підлітки не володіють достатнім уявленням про те, які риси потрібно розвивати задля досягнення успіху, а серед відповідей педагогів, на відміну від відповідей підлітків, можна чітко побачити, які навички вони вважають потрібними для соціально успішної особистості: ефективне спілкування, цілепокладання, кооперація, асертивність.

Виходячи з отриманих результатів, дослідниці дійшли висновків щодо недостатньої сформованості навичок соціально успішної особистості підлітків (окрім комунікативної), а, отже, необхідності проведення з ними у процесі подальшої дослідно-експериментальної роботи відповідних заходів, спрямованих на розвиток навичок соціально успішної особистості.

Ключові слова: *успіх, успішність, соціально успішна особистість, підлітки, навички, групова діяльність.*

© *Ірина Лаврентьєва, Олена Хомич, 2021*

Вступ. У мінливому і тісно взаємопов'язаному світі кожна людина потребує широкого спектра навичок і компетенцій, які вона має постійно розвивати упродовж усього життя. ЮНІСЕФ визначає 12 основних життєвих навичок для освіти XXI століття: творчість (креативність) як здатність створювати, висловлювати чи застосовувати винахідливі ідеї, методи і технології, часто в умовах співпраці з іншими; критичне мислення як здатність відрізнити достовірні факти від недостовірних та оцінювати доцільність тих чи тих варіантів дій; вирішення проблем як здатність продумати кроки, які ведуть до бажаної мети, виявляючи та розуміючи проблему та розробляючи варіанти її вирішення; співпраця як дія або процес спільної роботи, спрямований на досягнення спільної мети або взаємної вигоди для всіх учасників співпраці; переговори як процес спілкування між щонайменше двома сторонами, спрямований на досягнення домовленостей, що базуються на сприйнятті відмінних інтересів сторін; прийняття рішень як здатність обрати одне рішення принаймні із двох варіантів, враховуючи сукупність чинників впливу та обмежень; саморегуляція як здатність регулювати та контролювати свою поведінку, емоції, почуття та імпульси; стійкість (еластичність, пружність) як адаптивна здатність людини успішно долати несприятливі життєві обставини; комунікація як двосторонній обмін інформацією з метою розуміння, включно з вербальним, невербальним та письмовим спілкуванням; повага до різноманітності як визнання й активне прийняття того, що люди є рівними з огляду на свій людський статус; емпатія як здатність зрозуміти чужі почуття і співпереживати без оціночних суджень; участь (активне громадянство) як активність у діях і вплив на процеси, рішення та діяльність; дія, спрямована на посилення і власного потенціалу, і потенціалу спільноти [17]. Європейським Парламентом та Радою (ЄС) схвалено оновлену редакцію ключових компетентностей для навчання впродовж життя, а саме: грамотність, мовна компетентність, математична компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії, цифрова компетентність, особиста, соціальна та навчальна компетентність, громадянська компетентність, підприємницька компетентність, компетентність культурної обізнаності та самовираження [12].

Соціальні, економічні, політичні та культурні зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, стали першопричинами виникнення нової соціальної реальності. Ці зміни найбільше вплинули на молоде покоління, яке відчуває труднощі в процесі соціалізації, що проявляються у вигляді особистісної неуспішності. Сучасне суспільство, навпаки, потребує

громадян, які зможуть адаптуватися до існуючої реальності, прагнутимуть успіху, виявляючи активність, ініціативність і відповідальність. Тому проблема формування успішної особистості набуває останнім часом особливої актуальності.

Нині в Україні здійснюються глобальні реформи в освітній галузі, а в суспільстві спостерігається підвищений інтерес до проблеми успішності, конкурентоспроможності особистості. Одним з пріоритетних напрямів в діяльності закладів загальної середньої освіти є формування успішних випускників, готових до позитивної самореалізації в реальних життєвих умовах. Для успішного входження в суспільство підлітки повинні володіти вміннями конструктивно вибудовувати взаємодію в групі, приймати рішення і нести за них відповідальність, володіти організаторськими та управлінськими навичками.

В освітній практиці української школи також вживають поняття компетентність, яке тлумачиться як «динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [4, с. 10]. У концепції «Нова українська школа» виокремлено 10 ключових компетентностей для життя: спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; спілкування іноземними мовами; математична компетентність; основні компетентності у природничих науках і технологіях; інформаційно-цифрова компетентність; вміння вчитися впродовж життя; ініціативність і підприємливість; соціальна та громадянська компетентності; обізнаність та самовираження у сфері культури; екологічна грамотність і здорове життя [4, с. 11-12].

Освітній процес переорієнтовується на розвиток у здобувачів освіти навичок конструктивно взаємодіяти в мінливому світі. Такі навички є критично важливими не лише для професійної орієнтації підлітків, але й для їхньої громадської діяльності та загального психічного благополуччя. За дослідженням ЮНІСЕФ, підлітки із розвинутими життєвими навичками краще долають труднощі. Вони також більш стійкі до викликів, що негативно впливають на психічне здоров'я. Окрім того, такі навички допомагають їм брати активну участь у житті своїх громад та приносити позитивні зміни у їхнє життя [20].

Особливої актуальності набувають форми поведінки, потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському житті, в сім'ї, на роботі; вміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів. Тобто, навички ефективної комунікації і групової взаємодії. Ефективність групової взаємодії залежить від

знань, здібностей, уміння і навичок кожного здобувача освіти. Разом з тим участь у груповій діяльності збагачує знання кожного окремого здобувача освіти, удосконалює його здібності та навички.

У наукових дослідженнях останніх років здійснено спроби дослідити проблему успіху, успішності, соціальної успішності: соціальна успішність в соціально-психологічному та історичному контекстах (И. Терелянская), успішність особистості: філософський та психолого-педагогічний контекст (Г. Михайлишин, М. Довга), феномен успіху в соціологічному вимірі (А. Ярема), соціальна успішність в шкільному віці: показники і можливості діагностики (Н. Калинина), проблема успіху і формування успішної особистості дитини в сучасному світі (А. Кунашаева), становлення соціальної успішності підлітка у виховній діяльності школи (Е. Александрова, С. Кожакіна). Останнє десятиліття зарубіжні науковці активно досліджують групову діяльність та її вплив на здобувачів освіти: співпраця як центральна компетентність, яку мають розвинути здобувачі освіти в закладі загальної середньої освіти (В. Liebeck-Lien, E. Sjølie), вплив групової діяльності на соціалізацію (E. Hammar Chiriac; C. Roseth, D. Johnson, R. Johnson; Y. Sharan; N. Mercer; G. Wells), покращення навчального і виховного впливу унаслідок залучення до групової діяльності (J. Hattie). Водночас аналіз психолого-педагогічної літератури дає підстави стверджувати необхідність спеціального вивчення проблеми формування навичок соціально успішної особистості підлітка у процесі групової діяльності.

Мета та завдання. Метою дослідження є аналіз рівня сформованості навичок соціально успішної особистості підлітків. Задля досягнення мети були сформульовані наступні завдання:

- з'ясувати розуміння підлітками і педагогами поняття «успішна особистість»;
- виявити мотивацію підлітків до досягнення успіху;
- проаналізувати дані й виявити рівень сформованості навичок соціально успішної особистості серед підлітків.

Методи дослідження. Щоб досягнути поставленої мети та всіх завдань, ми використали теоретичні методи дослідження (аналіз, порівняння та узагальнення матеріалів педагогічного дослідження), діагностичні (анкетування, метод незакінчених речень), експериментальні (констатувальний експеримент), статистичні (кількісне та якісне оцінювання та порівняння результатів дослідження).

Дослідження було проведено на базі експериментальних закладів: Опорного навчального закладу «Новочорторійський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів» Любарської районної ради Житомирської області; Криворізької загальноосвітньої школи I-III ступенів № 105 Криворізької міської ради Дніпропетровської області; Овруцького закладу загальної середньої освіти I-III ступенів № 3 Овруцької міської ради Житомирської області; Шоломківського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів Овруцької міської ради Житомирської області протягом 2020-2021 років. У дослідженні взяли участь 412 учнів 10-11 класів.

Результати дослідження.

Проведене дослідження дозволило нам визначити навички, які сприяють формуванню соціально успішної особистості, а саме:

- асертивність (упевненість на протигагу самовпевненості, лише упевнена людина не боїться розумно ризикувати, висловлювати свою думку та приймати думку оточуючих);
- оптимізм (будь-яка діяльність має більше шансів на успіх, якщо її початок продиктований позитивним настроєм);
- самоповага (самоповага також включає повагу до інших, адже людина, яка поважає себе – не дозволить зневажливо ставитися до інших; люди, які себе поважають, частіше виходять із зони комфорту задля покращення рівня свого життя, кидають виклики собі);
- комунікабельність (соціальна активність неможлива без спілкування, тому потрібно розвивати уміння активного слухання, розбудовувати здорові стосунки тощо);
- кооперація (уміння співпрацювати з іншими заради спільної мети дозволяє досягнути кращих результатів за короткий час);
- щедрість (соціально успішна особистість не може повноцінно сформуватися, якщо не бере участь у соціально значущій діяльності чи є глухою до проблем і прохань про допомогу від близьких людей).

Однак, насамперед постало питання визначити первинний рівень сформованості навичок соціально успішної особистості серед підлітків. З цією метою ми з'ясували розуміння підлітками і педагогами поняття «успішна особистість» та виявили мотивацію підлітків до досягнення успіху.

Респондентам пропонувалося коротко висловити свою думку на питання: «Кого Ви вважаєте соціально успішною особистістю?». Майже всі опитувані зазначили, що це людина,

яка має дуже багато друзів. Окрім цього, були такі висловлювання, як: «...її всі люблять...», «...відома людина, наприклад, актор», «це блогери, усі хочуть з ними спілкуватися...», «це якісь блогери, бо їх всі дивляться». Рідкісні, але варті уваги такі відповіді, як: «Моя бабуся, у неї друзів, більше, ніж у мене. Вона постійно ходить на різні зустрічі, їздить відпочивати», «Мабуть, мого тата можна так назвати. У нього крута робота, багато друзів...». Натомість жоден із здобувачів освіти не назвав себе, як соціально успішну особистість. Спільною ознакою більшості відповідей була наявність великої кількості друзів. Також половина опитуваних зазначали, що така особистість має бути відомою. Однак конкретних навичок, притаманних соціально успішній особистості, наведено не було. Це дозволяє припустити, що підлітки не володіють достатнім уявленням про те, які риси потрібно розвивати задля досягнення успіху.

Педагогам було запропоновано дати відповідь на запитання: «Кого Ви вважаєте соціально успішною особистістю?». Серед відповідей можна виділити наступні ознаки «... людина, яка вміє ефективно комунікувати ... розбудовувати здорові стосунки ... ставить цілі та досягає їх ... має справжніх друзів ... є частиною колективу із здоровою психологічною атмосферою ... не має труднощів із налагодженням контактів». Таким чином, серед відповідей педагогів, на відміну від відповідей здобувачів освіти, можна чітко побачити, які навички вони вважають потрібними для соціально успішної особистості: ефективне спілкування, цілепокладання, кооперація, асертивність.

За допомогою опитувальника Ю. Орлова «Шкала оцінки потреби у досягненні успіху» ми визначили, що підвищену і високу потребу в досягненні успіху мають 54% підлітків, тоді як середню – 23%, а низьку та занижену – теж 23%.

Опитувальник А. Реана «Мотивація успіху та страх невдачі» допоміг отримати такі дані: 48 % підлітків мотивовані на успіх, 32 % – на невдачу, а у 20% – мотиваційний полюс не виражений.

Аналіз відповідей здобувачів освіти на питання адаптованої анкети Д. Франкена дозволив визначити рівні сформованості навичок соціально успішної особистості (табл. 1). Підлітки високо оцінили свої комунікативні навички, однак є значний потенціал для розвитку інших навичок соціально успішної особистості.

Таблиця 1

Самооцінка сформованості навичок соціально успішної особистості підлітків

Навички	Рівні		
	низький (%)	середній (%)	високий (%)
асертивність	46	36	18
оптимізм	23	49	28
самоповага	42	37	21
комунікабельність	11	20	69
кооперація	41	37	22
щедрість	28	30	42

За допомогою анкети «Соціальні поведінкові практики учнів» було одержано такі результати: на запитання «Наскільки подобається тобі твоє життя?» переважна більшість здобувачів освіти зазначили: дуже – 32%; здебільшого – 54%; час від часу – 9%; зовсім ні – 5%. Щодо того, чи звертають підлітки увагу на яскраві і добрі моменти в житті, більшість відповіли: постійно – 26%; здебільшого – 33%; час від часу – 37%; зовсім ні – 4%. Стосовно того, чи ставляться до них з повагою люди, наскільки зважають на їхню думку, більшість здобувачів освіти надали такі відповіді: постійно – 23%; здебільшого – 31%; час від часу – 42%; зовсім ні – 4%. На запитання «Чи є у тебе друзі, з якими цікаво і весело?» переважна більшість підлітків відповіли позитивно (постійно – 48%; здебільшого – 39%; час від часу – 10%; зовсім ні – 3%).

Опитування педагогів за допомогою анкети «Ключові соціальні уміння учнів» дозволило порівняти результати самооцінювання підлітками розвитку навичок соціально успішної особистості та оцінювання їх педагогами (табл. 2). Як переконуємось, педагоги оцінили навички соціально успішної особистості підлітків трохи вище, аніж самі підлітки (однак, не враховуючи навичок комунікабельності, оскільки, на думку педагогів, все ж існує значний потенціал для розвитку цих навичок у підлітків).

Таблиця 2

Оцінка педагогами сформованості навичок соціально успішної особистості підлітків

Навички	Рівні		
	низький (%)	середній (%)	високий (%)
асертивності	41	37	22
оптимізму	20	45	35
самоповаги	39	33	28
комунікабельності	8	19	73
кооперації	38	33	29
щедрості	25	31	44

Було зроблено припущення, що визначені навички ефективно формуватимуться у підлітків під час групової діяльності, оскільки у підлітковому віці провідною діяльністю стає спілкування з однолітками. Для підлітків авторитетності набувають популярні однолітки, а педагоги й батьки значно втрачають свій вплив. Таким чином, позитивно організована та опосередковано контрольована педагогом групова діяльність може бути ефективним інструментом для розвитку навичок соціально успішної особистості.

Обговорення. У сучасній науці існує безліч теорій, які вивчають поняття «успіх», «успішність». Проте, незважаючи на величезну кількість різноманітних підходів, всі теорії вказують на те, що успішність кожного індивіда обумовлюється його схильностями і задатками, а також здібностями до певних видів діяльності.

Наше припущення щодо ефективності застосування групової діяльності у формуванні навичок соціальної успішності у підлітків підтверджує дослідниця К. Нечипоренко, яка зазначає: «У груповій взаємодії відбувається і соціальне наочіння за рахунок особистісно-діяльнісної актуалізації елементів культури, спілкування і співпраці, визнаних у даному соціумі, де підліток може співвідносити процес і результат діяльності з певним ідеальним зразком, бо дії кожного учасника обговорюються, знаходять схвалення або осуд» [7, с. 52].

Висновки. На основі результатів проаналізованих даних ми дійшли висновків, що навички соціально успішної особистості підлітків (окрім комунікативної), сформовані на недостатньому рівні. Порівняння результатів самооцінювання і оцінювання педагогами засвідчило про дещо вищий рівень оцінки педагогами навичок здобувачів освіти. Близько половини опитуваних старшокласників мають дуже високу потребу у досягненні успіху, однак 32 % – бояться невдач, а у 20 % – мотиваційний полюс ще не виражений. Крім того, на відміну від педагогів, підлітки не мають чіткого розуміння, якими рисами володіє соціально успішна особистість. Подальшого вивчення потребують форми й методи роботи з підлітками з метою отримання ними досвіду діяльності в групі задля розвитку навичок соціально успішної особистості.

Список використаних джерел

1. Александрова Е., Кожакіна С. Становление социальной успешности подростка в воспитательной деятельности школы. Москва: Национальный книжный центр, ИФ «Сентябрь», 2016. 176 с.
2. Звіт про результати дослідження ефективності проекту «Вчимося жити разом». URL: <https://drive.google.com/drive/folders/0Bzt9FAqrO9WcazN4Nk13YndhcEU/> (дата звернення: 24.05.2021).
3. Калинина Н. В. Социальная успешность в школьном возрасте: показатели и возможности диагностики. Ученые записки. Психология. Педагогика, 2008. № 1–2. С. 27–32.
4. Концепція «Нова українська школа». 2016. URL: <http://nus.org.ua/wp->

content/uploads/2017/07/konczepczya.pdf (дата звернення: 14.06.2021).

5. Кунашаева А. Проблема успеха и формирование успешной личности ребёнка в современном мире. Психология и педагогика: методика и проблемы. 2009. С. 83-87.

6. Михайлишин Г., Довга М. Успішність особистості: філософський та психолого-педагогічний контекст. Наукове мислення. 2017. URL: <https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/39-dev-yata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-konferentsiya/125-uspishnist-osobistosti-filosofskij-ta-psikhologo-pedagogichnij-kontekst/> (дата звернення: 19.06.2021).

7. Нечипоренко К. С. Соціально значуща групова діяльність як засіб особистісно-комунікативного розвитку школярів. Соціальна та життєва практика в структурі професійної підготовки: теорія і практика: збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції (Запоріжжя, 17 травня 2018 р.). Запоріжжя, 2018. С. 52.

8. Орлов Ю. М. Опросник «Шкала оценки потребности в достижении успеха». URL: <https://is.gd/UpAaRu> (дата звернення: 19.06.2021).

9. Реан А. А. Психология и психодиагностика личности. Теория, методы исследования, практикум. СПб.: Прайм-Еврознак, 2006. 256 с.

10. Терелянская И. Концепт понятия «социальная успешность» в социально-психологическом и историческом контекстах. Вестн. Волгогр. гос. ун-та. Естеств. науки, 2015. № 4(14). С. 90-97.

11. Ярема А. Феномен успіху в соціологічному вимірі. Вісник Львів. Серія соціологічна, 2010. № 4. С. 92-99.

12. Council recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (2018/C 189/01): Official Journal of the European Union. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN/](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN/) (дата звернення: 10.06.2021).

13. Hammar Chiriac E. Group work as an incentive for learning – Students' experiences of group work. *Frontiers in Psychology, Educational Psychology*. 2014. № 5. Article 558.

14. Hattie J. *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. London: Routledge, 2009. 392 p.

15. Liebeck-Lienau B., Sjølie E. Teachers' conceptions and uses of student collaboration in the classroom. *Educational Research*. 2020. V. 63. P. 210-228. URL: <https://doi.org/10.1080/00131881.2020.1839354/>

16. Mercer N. Talk and development of reasoning and understanding. *Human Development*. 2008. № 51. P. 90-100.

17. Reimagining Life Skills and Citizenship Education in the Middle East and North Africa. A Four-Dimensional and Systems Approach to 21st Century Skills. Conceptual and Programmatic Framework: Executive summary. URL: <https://www.unicef.org/mena/media/6151/file/LSCCE%20Conceptual%20and%20Programmatic%20Framework%20EN.pdf%20.pdf/> (дата звернення: 15.05.2021)

18. Roseth C., Johnson D., Johnson R. Promoting early adolescents' achievement and peer relationships: The effects of cooperative, competitive, and individualistic goal structures. *Psychological Bulletin*. 2008. № 134. P. 223-246.

19. Sharan Y. Cooperative learning for academic and social gains: Valued pedagogy, problematic practice. *European Journal of Education*. 2010. № 45. P. 300-313.

20. UNICEF: Навички 21 століття для молодих людей, які змінюють Україну на краще.

21. Wells G. Semiotic mediation, dialogue and the construction of knowledge. *Human Development*. 2007. № 50. P. 244-274.

References

1. Aleksandrova, Ye., & Kozhakina, S. (2016). *Stanovlenie sotsialnoi uspešnosti podrostka v vospitatelnoi deiatel'nosti shkoly* [Formation of social success of a teenager in the educational activities of the school]. Moscow: Natsionalnyi knizhnyi tsentr, IF «Sentiabr».

2. *Zvit pro rezultaty doslidzhennia efektyvnosti proektu «Vchymosia zhyty razom»* [Report on the

results of the study of the effectiveness of the project «Learning to live together»]. Retrieved from <https://drive.google.com/drive/folders/0Bzt9FAqrO9WcazN4Nk13YndhcEU/>

3. Kalinina, N. V. (2008). Sotsialnaia uspehnost v shkolnom vozraste: pokazateli i vozmozhnosti diagnostiki [Social success at school age: Indicators and diagnostic capabilities]. *Uchenye zapiski. Psikhologiya. Pedagogika*, 1–2, 27–32.

4. Kontseptsiiia «Nova ukrainska shkola» [The Concept «New Ukrainian School»]. (2016). Retrieved from: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>

5. Kunashaeva, A. (2009). Problema uspekha i formirovanie uspeshnoi lichnosti rebenka v sovremennom mire [The problem of success and the formation of a successful personality of a child in the modern world]. In *Psikhologiya i pedagogika: metodika i problemy* (pp 83-87).

6. Mykhailyshyn, H., & Dovha, M. (2017). Uspishnist osobystosti: filosofskiyi ta psykhologohopedahohichnyi kontekst [Personality success: Philosophical and psychological-pedagogical context]. *Naukove myslennia*. Retrieved from <https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/39-dev-yata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-konferentsiya/125-uspishnist-osobystosti-filosofskij-ta-psykhologopedagogichnij-kontekst/>

7. Nechyporenko, K. S. (2018). Sotsialno znachushcha hrupova diialnist yak zasib osobystisnokomunikatyvnoho rozvytku shkoliariv [Socially significant group activity as a means of personal and communicative development of schoolchildren]. In *Sotsialna ta zhyttieva praktyka v strukturi profesiinoy pidhotovky: teoriia i praktyka: zbirnyk tez Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Zaporizhzhia, 17 travnia 2018). (p. 52).

8. Orlov, Yu. M. (1978). Oprosnik «Shkala otsenki potrebnosti v dostizhenii uspekha» [Questionnaire «Scale for assessing the need to succeed»]. Retrieved from <https://is.gd/UpAaRy>

9. Rean, A. A. (2006). *Psikhologiya i psikhodiagnostika lichnosti*. Teoriia, metody issledovaniia, praktikum [Psychology and psychodiagnostics of personality. Theory, research methods, workshop]. Saint Petersburg: Praim-Evroznak.

10. Terelianskaia, I. (2015). Kontsept poniatiiia «sotsialnaia uspehnost» v sotsialno-psykhologicheskomy i istoricheskom kontekstakh [The concept of the concept of «social success» in the socio-psychological and historical contexts]. *Vestnik Volgogradskogo gosudarstvennogo universiteta. Estestvennye nauki*, 4(14), 90-97.

11. Yarema, A. (2010). Fenomen uspihu v sotsiolohichnomu vymiri [The phenomenon of success in the sociological dimension]. *Visnyk Lviv. Seriiia sotsiolohichna*, 4, 92–99.

12. Council recommendation of May 22, 2018 on key competences for lifelong learning (2018/C 189/01). Retrieved from: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN/](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN/)

13. Hammar, C. E. (2014). Group work as an incentive for learning – Students' experiences of group work. *Frontiers in Psychology, Educational Psychology*, 5.

14. Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. London: Routledge.

15. Liebech-Liena, B., & Sjølie, E. (2020). Teachers' conceptions and uses of student collaboration in the classroom. *Educational Research*, 63. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/00131881.2020.1839354>.

16. Mercer, N. (2008). Talk and development of reasoning and understanding. *Human Development*, 51, 90-100.

17. *Reimagining Life Skills and Citizenship Education in the Middle East and North Africa. A Four-Dimensional and Systems Approach to 21st Century Skills. Conceptual and Programmatic Framework*. (2017). Executive summary. Retrieved from: https://www.unicef.org/mena/media/6151/file/LSCE%20Conceptual%20and%20Programmatic%20Framework_EN.pdf%20.pdf/

18. Roseth, C., Johnson, D., & Johnson, R. (2008). Promoting early adolescents' achievement and peer relationships: The effects of cooperative, competitive, and individualistic goal structures. *Psychological Bulletin*, 134, 223-246.

19. Sharan, Y. (2010). Cooperative learning for academic and social gains: Valued pedagogy, problematic practice. *European Journal of Education*, 45, 300-313.

20. UNICEF, (2021). *Navychky 21 stolittia dlia molodykh liudei, yaki zminiuiut Ukrainu na krashche* [21st Century Skills for Young People Changing Ukraine for the Better].

21. Wells, G. (2007). Semiotic mediation, dialogue and the construction of knowledge. *Human Development*, 50, 244-274.

Iryna Lavrentieva,

PhD student,

Institute of Problems on Education of the NAES of Ukraine,

Kyiv

Olena Khomych,

PhD in Pedagogy,

Institute of Problems on Education of the NAES of Ukraine,

Kyiv

STUDYING THE LEVELS OF DEVELOPMENT OF SOCIALLY SUCCESSFUL PERSONALITY SKILLS

Abstract. *The article deals with studying the levels of development of socially successful personality skills. The article considers scientific works devoted to problem of development of socially successful personality skills.*

The purpose of this article is to analyze the levels of development socially successful personality skills of adolescents. The tasks of this work are to summarize the data about the level of development socially successful personality skills of adolescents.

The theoretical (analysis, comparison and generalization of pedagogical study materials), diagnostic (questionnaire, unfinished sentences method), experimental (statement experiment), statistical (quantitative and qualitative evaluation and comparison of research results) methods were used in the research process.

It is substantiated that the formation of a socially successful personality will promote such skills: assertiveness, optimism, self-esteem, sociability, cooperation, generosity. The process of learning and developing the socially successful person skills is more effective during group activities. As a result, positively organized and indirectly controlled by the teacher group activities can be an effective tool for developing the socially successful person skills.

The data have indicated that adolescents do not have a sufficient idea about characteristics of successful person. At the same time among the answers of the teachers, we could clearly see what skills they consider necessary for a socially successful person: effective communication, goal setting, cooperation, assertiveness.

The researchers concluded that the level of developing of socially successful skills of adolescents (except communicative skills) is insufficient. Therefore, it is necessary to conduct appropriate activities for developing socially successful personality skills of adolescents in the process of further research and experimental work.

Key words: *success, successful, socially successful personality, adolescents, skills, group activity.*

Стаття надійшла до редакції 26.07.2021.
Стаття прийнята до публікації 30.08.2021.